

MEGEMLEKEZÉS

Károlyi Sándorról a magyar szövetkezetek atyjáról 2011. július 1-én a 89. Nemzetközi Szövetkezeti Napon

Kedves Szövetkezeti Barátaink!

Nekünk, akik itt és most összegyűltünk gróf Károlyi Sándor szobránál megünnepelni a szövetkezetek nemzetközileg is nyilvántartott ünnep napját, kötelességünk méltatni a magyar szövetkezetek atyjának életútját, érdemeit és beszélni a jelenkor szövetkezésének szóló üzenetéről. Kerek évforduló az idei, ugyanis 180 évvel ezelőtt született gróf Károlyi Sándor, aki neveltetése, magyarsága, igazságérzete és szociális érzékenysége és ezekre alapozódott közjót szolgáló tettei okán méltán érdemel főhajtást - valamennyi hazáját szerető magyar ember előtt!.

Ma már hazánkban csak a legidősebb nemzedék rendelkezik személyes élményekkel a század elején robbanásszerűen terjedő magyar szövetkezeti mozgalomról. Immár 113 éve ugyanis, hogy gróf Károlyi Sándor létrehozta az Országos Hitelszövetkezeti Központot, és útjára indította a HANGYA Értékesítő, Beszerző és Fogyasztási valamint a Hitelszövetkezeti mozgalmat, amellyel a vidéki lakosság zömét kitevő agrárnépesség megsegítését kezdeményezte, az áru- és hiteluzsora falu és erkölcsromboló tevékenységének oldása, korlátozása céljából.

Atyai barátjának és mintaképének tekintette Széchenyi Istvánt, kettőjük cselekedeteinek összehangjáról így ír tanítványa Balogh Elemér: "Károlyi életfolyása csodálatosan hasonlít Széchenyiéhez. Mint Széchenyi, ifjú korában ő is hosszabb külföldi tanulmányúton szerezte azokat az értékes tapasztalatokat és tanulságokat, amelyekkel visszatérve, hazája gazdasági életének reorganizálásában vezető szerepet vállalt. A fegyverletétel után bujdosnia kellett hazájából, számkivetett lett, mint jobbaink számosan és csak messziről, a franciák földjéről figyelhette, mikor hajnalodik.

Száműzetésének idejét a társadalmi reformok tanulmányozására fordította.. Itt tanulta meg a szövetkezeti ideák ismeretét. Le Play-tól a nagy francia szociológustól merítve . Az amnesztia után visszaérkezvén, épp oly szomorú viszonyokat, épp oly tespedést látott itt, mint annak idején Széchenyi.. és ez cselekvésre ösztönözte.

A fejlett világ gazdatársadalmának vezetői az első nemzetközi kongresszust 1885-ben Magyarország fővárosában tartották. Elnöke Károlyi Sándor gróf lett, aki itt bontotta ki a szövetkezeti eszme lobogóját. A gyorsan romló vidéki közállapotok ösztönözték a mezőgazdasági termelőket szolgáló pénzügyi és kereskedelmi intézmények megteremtését.

"Mikor Károlyi Sándor gróf a hitel-szövetkezeteket szervező mozgalomnak élére állott - írja Balogh Elemér - a falusi közállapotok valóban szomorú képet mutattak. A középbirtokos-osztály már csak roncsaiban élt.A falu elvesztette természetes vezető-rétegét. A falvak értelmisége, a tanítók és a lelkészek kara tájékozatlan volt s nem ismerte fel akkor még azt a hivatást, amely a népjóléti munka terén várt rá. A jegyzők a központi hatalom szemöldök mozgását figyelték, amely egyáltalán nem kedvezett a sokak által lekicsinyelt, sokaknál idegenkedéssel találkozó antiliberalis fészkelődésnek.

A népmentő munka azonban olyan akadályokra talált a sajtó és a politikai közigazgatás magatartásában, amelyek Károlyi Sándor grófot arra ösztönözték, hogy a szövetkezeti eszméért a parlamentben is felvegye a harcot.. 1888. január hó 31-én a Nemzeti Párt padsoraiból tartott beszédével vezette be a magyar országgyűlés első szövetkezeti vitáját:

„A szövetkezetek - mint gazdasági nehézségekkel küzdő kisemberek népjóléti intézményei - erkölcsi támogatást joggal várhatnak az államtól. Az írott és szóbeli tájékoztatás hatékonyságát növelni és a felvilágosító munkát "levinni" a közvetlenül érdekeltek közé központi szervezettség nélkül nem lehet. A szegénységben és kulturális elhagyatottságban élő falusi néprétegektől korszerű önszerveződést várni illúziónak bizonyul. „

A termelői agrártörekvések előrenyomulását, érdekérvényesítési igényét némelyek rossz szemmel nézték, a többség azonban a nemzeti jövőt formáló agrárprogramot üdvözölte benne. Megjelenését követően szinte felpezsdült az a tevékenység, amely a gazdálkodás eredményeinek javítására, társadalmi elismertetésére és a magyar földnek a magyarság kezében való megtartására irányult. A társadalom korszerűsítése és kedvező irányba terelése a haladó erők összefogását igényli. Így ír erről:

A szövetkezeteket karoljuk fel, s alakítsunk belőlük ezreket, mert ezek útján olcsóbb lesz a hitel és hitelt kap mindaz, aki hitelre érdemes. Korlátozzuk az áru-uzsorát a fogyasztási szövetkezetek útján. Terjesszük a terményt, a bor és húsértékesítő szövetkezeteket. Hozzuk létre a szövetkezeti biztosítást, alkalmazzuk a járadékkölcsönt, mely sokszor fogja lehetővé tenni a terhek megkönnyítését. Terjesszük az együtt működés szellemét.«

Károlyi Sándor pontosan tudta, hogy - különösen a szervezeti hálózat kiépítésének időszakában - nélkülözhetetlen szélesebb társadalmi háttér megteremtése. "Ha a jelenkor társadalmi fejleményeire tekintünk, úgy tűnik föl, hogy az új századdal új korszak is indul meg! Az érdekszövetségek korszaka kezdődik. Az individualizmus gyengítő hatásaitól távolodva, az összetartozandóság, az egyértelműség felé kezdünk haladni.

A szövetkezeti és egyesületi tevékenységben, eltekintve az anyagi haszontól, mely miatt megalakultak, valami ennél magabiztosabb is rejlik, mert midőn egyrészt az emberek fölfogása az anyagi kérdések körül tisztul és látkörük szélesedik, akkor a szolidaritás érzete közöttük erős gyökereket ver. Ennek a kettős iránynak egyike az anyagi boldogulás felé mutat, a másik pedig a nemesbült gondolkodást, az önzés fékezését, a közjó s a haza szeretetét hozza magával...

Elmondhatjuk, hogy amely eszmék 100-150 évvel ezelőtt meghatározták a szövetkezők együttműködését, azon elvek alapján folyik ma is a fejlett európai uniós országokban a szövetkezeti élet. A szövetkezetek társadalomépítő - demokráciafejlesztő és gazdasági szerepének elismertetéséhez ezért szükséges a megfelelő felvilágosító tevékenység, a társadalom egészével való kommunikáció és a leginkább érdekeltek szövetkezeti ismereteinek tudatos bővítése.

ÖNTSÜNK VÉGRE TISZTA VIZET A POHÁRBA ÉS KEZDJÜNK EL VÉGRE IGAZAT BESZÉLNI! TEGYÜK VÉGRE HELYÉRE AZ ELMÚLT ÉVTIZEDEK AGYMOSÁSA RÉVÉN ELTORZÍTOTT SZÖVETKEZET SZÓ TARTALMÁT! Nem lehet történelmileg igazolni a központilag is nemegyszer ösztönzött szövetkezet-ellenes közhangulatot, valamint a kolhoz-típusú szövetkezés és az európai-típusú szövetkezés eszmei összevegyítését, és az ezt a rossz

eszméiséget erősítő káros szövetkezeti törvénykezést. A szövetkezetek rendszerváltás utáni privatizációja, szűk rétegek általi kisajátítása azt igazolta, hogy téves volt az út,

A szövetkezetek átalakulásának a szerves agrárfejlődés objektív törvényeit mellőző erőszakolása sok helyen feleslegesen, sőt károsan terelte a szövetkezésben érdekelt agrárszakembereket és vidéki kisegzisztenciákat, különféle elnevezésű tőkehasznosító társaságok szervezeti keretei közé. Ennek lett következménye a számtalan, valójában tőke nélküli tőkehasznosító mini-társaság létrehozása, nemegyszer az erkölcsileg elfogadhatatlan nagybirtok és más vagyonszerző-módszerek alkalmazása útján.

A privatizáció egyedül Magyarországon alkalmazott formája - az egykori földtulajdonosoknak juttatott anyagi jóvátétele mellett - a vidéki népességnek súlyos károkat is okozott. Ennek betetőzése lett az élelmiszeripar privatizációjának során a legjogosultabbak, vagyis az élelmiszergazdasági munkavállalók, mezőgazdasági termelők, mondhatni teljes kizárása az élelmiszeripar privatizálásából. Ennek pótlására állami programokat kérünk a polgári kormányzattól!

Az egész nemzet érdekében újjá kell építeni a HANGYA országos hálózatát. Törvényi segítséget kell nyújtani ahhoz, hogy a kényszerűen gazdasági társasággá átalakult, de szövetkezeti érzelmű társas vállalkozások átalakulhassanak az európai normáknak megfelelő valódi szövetkezetekké! A falvakat és a vidéki térségeket ért gazdasági és társadalmi károk enyhítésének szinte egyedül maradt járható útja a termelők valamennyi rétegének összefogása magántulajdonon alapuló korszerű szövetkezeti hálózat rendszerében. E nélkül mindenféle vidékfejlesztési gondolat és program irreális, tartalom nélküli marad.

Az egész országot gazdaságilag és társadalmilag is átfogó szövetkezés hiánya ma, az Európai Unió globalizációs vonzásában üzenet a jövőnek: a hiányzó nemzeti szövetkezeti intézmény kiépítésének szükségességéről, a hazai szövetkezetek korszerűsítésének igényéről, a szövetkezés mozgalmi és közérdeket szolgáló jellegének visszaállításáról, a szövetkezeti ágazatok együttműködésének fontosságáról valamint a szövetkező embereknek és tisztségviselőiknek az elhagyott, magára hagyott falu újjá építésében betölthető felelős szerepéről.

Azt várjuk a kormányzattól, hogy az új hűsvéti Alkotmányban foglaltak alapján erősítse meg a munkán és személyes közreműködésen alapuló szövetkezések helyzetét. Adjon a vidék stratégiája kapaszkodókat és erőteljes jövőképet a szövetkezőknek.

Magunktól szövetkező emberektől és szövetségektől pedig azt kérem, fogjunk össze egy új szövetkezeti modellváltás talaján fogant program mentén, amely a jeles évforduló okán neveztesse el a vidékmentő szövetkezés atyjáról KÁROLYI SÁNDOR programnak! Ámen!

Ezen gondolatok jegyében kívánom elhelyezni az ORSZÁGOS SZÖVETKEZETI TANÁCS koszorúját Gróf Károlyi Sándor lábainál.

Forrás: HANGYA” Együttműködés Irattára, Budapest. Az OSZT 2011. július 1-én megemlékezést tartott gróf Károly Sándor szobránál a Vajdahunyad Várban, melyen beszédet mondott Szeremley Béla, a „HANGYA” Együttműködés elnöke.